



म्यागङ्ग गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्डः ३..

संख्याः १

मितिः . वैशाख २०, २०७६

भाग-१

म्यागङ्ग गाउँपालिका

जलस्रोत उपयोग सम्बन्धी ऐन, २०७६

गाँउ सभाबाट पारित मिति: वैशाख १७, २०७६

प्रमाणीकरण मिति: वैशाख १७, २०७६

स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित मिति :वैशाख २०, २०७६

२०७६ सालको ऐन नं. १

प्रस्तावना :

गाउँपालिका भित्रको भुमिगत वा भु सतहमा रहेको जलस्रोतको समुचित उपयोग, संरक्षण, व्यवस्थापन र विकास गर्न एवं त्यस्तो उपयोगबाट हुने वातावरणिय एवं अन्य प्रकारका हानी नोक्सानीलाई रोकथाम गर्ने तथा जलस्रोतलाई प्रदुषण मुक्त राख्ने सम्बन्धमा कानुनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनिय भएकोले ,

नेपालको संविधान बमोजिमको कार्य गर्ने गरि स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १०२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरि म्यागड गाउँपालिकाको गाउँ सभाले यो “जलस्रोत उपयोग सम्बन्धी ऐन , २०७६” जारी गरेको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:-**(१) यस ऐनको नाम “म्यागड गाउँपालिकाको जलस्रोत उपयोग सम्बन्धी ऐन , २०७६” रहेको छ ।
 - (२) यो ऐन स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भएपछि प्रारम्भ हुनेछ ।
२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा, -
 - (क) “जलस्रोत ” भन्नाले म्यागड गाउँपालिका भित्रको भु सतहमा वा भुमिगत वा अन्य जुनसुकै अवस्थामा रहेको पानी सम्भन्नु पर्छ ।
 - (ख) “अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति” भन्नाले जलस्रोतको उपयोग गर्न म्यागड गाउँपालिकाबाट दफा ८ बमोजिम अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्ति वा संगठित संस्थालाई सम्भन्नुपर्छ ।
 - (ग) “उपभोक्ता संस्था ” भन्नाले दफा ४ बमोजिम गठित जल उपभोक्ता संस्था सम्भन्नु पर्दछ
 - (घ) “सेवा शुल्क ” भन्नाले अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्ति वा संगठित संस्थाले उपलब्ध गराएको जलस्रोत सम्बन्धीत सेवा उपयोग गरे वापत उपभोक्ताले बुझाउनु पर्ने शुल्क सम्भन्नुपर्छ ।
 - (ङ) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्भन्नुपर्छ ।

परिच्छेद-२

जलस्रोतको उयोग सम्बन्धी व्यवस्था

३. **जलस्रोतको उपयोग :**(१) यस ऐन बमोजिम अनुमति पत्र प्राप्त नगरी कसैले पनि जलस्रोतको उपयोग गर्न पाउने छैन ।
 - (२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहाय बमोजिम जलस्रोतको उपयोग गर्न अनुमति पत्र लिनु पर्ने छैन ।
 - (क) आफ्नो निमित्त खानेपानी र अन्य घरेलु प्रयोगको लागि उपयोग गर्न ,
 - (ख) आफ्नो जग्गामा सिंचाई गर्न ,
 - (ग) घरेलु उद्योगको रूपमा पानीघट्ट वा पनचक्की चलाउन,
 - (घ) व्यक्तिगत रूपमा स्थानीय आवागमनको लागि डुंगाको प्रयोग गर्न,
 - (ङ) जग्गाधनिले आफ्नो जग्गाभित्र मात्र सिमित रहेको जलस्रोत तोकिए बमोजिम उपयोग गर्न ,

४. **जल उपभोक्ता संस्थाको गठन :**(१) सामुहिक लाभको लागि संस्थागत रूपमा जलस्रोतको उपयोग गर्न चाहने व्यक्तिहरूले तोकिए वमोजिम जल उपभोक्ता संस्था गठन गर्न सक्ने छन ।
- (२) उपदफा (१) वमोजिम गठन गरिएको जल उपभोक्ता संस्थालाई म्यागड गाउँपालिका समक्ष तोकिए वमोजिम दर्ता गराउनु पर्ने छ ।
- (३) उपदफा (२) वमोजिम दर्ता भएको जल उपभोक्ता संस्था अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला स्वसासित र संगठित संस्था हुनेछ ।
५. **जलस्रोत उपयोगको प्राथमिकता क्रम :** (१) म्यागड गाउँपालिका भित्रको जलस्रोत उपयोग गर्दा साधारणतया देहायको प्राथमिकताक्रम अनुसार गर्नु पर्ने छ ।
- (क) खानेपानी र घरेलु उपयोग,
 (ख) सिंचाई ,
 (ग) पशुपालन तथा मत्स्यपालन जस्ता कृषिजन्य उपयोग,
 (घ) जलविद्युत,
 (ङ) घरेलु उद्योग, औद्योगिक व्यवसाय तथा खानीजन्य उपभोग,
 (च) जल यातायात,
 (छ) आमोद प्रमोद जन्य उपयोग,
 (झ) अन्य उपयोग ।
- (२) जलस्रोतको उपयोग गर्दा कुनै विवाद उत्पन्न भएमा दफा १३ वमोजिम गठित समितिले उपदफा (१) मा उल्लेखित प्राथमिकताक्रम वमोजिम उचित रूपमा उपयोग भए नभएको र अन्य आवश्यक जांचवुझ समेत गरी सोको आधारमा सम्बन्धित जलस्रोतको उपयोग गर्न पाउने नपाउने वा कुन किसिमबाट उपयोग गर्न पाउने भन्ने कुराको निर्धारण गर्नेछ । यसरी निर्धारण गरेको कुरा सम्बन्धीत सबैलाई मान्य हुनेछ ।
६. **गाउँपालिकाले जलस्रोतको उपयोग वा विकास गर्न सक्ने :** (१) म्यागड गाउँपालिका आफैले कुनै जलस्रोतको उपयोग वा विकास गर्नमा यस ऐनको कुनै कुराले बाधा पुर्याएको मानिने छैन ।
- (२) कसैले यस ऐन वमोजिम उपयोग गरेको जलस्रोत र सो संग सम्बन्धीत जग्गा , भवन , उपकरण , तथा संरचना व्यापक सार्वजनिक उपयोगका लागि म्यागड गाउँपालिकाले आफुले लिई विकास गर्न सक्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) वमोजिम आफुले लिएको जलस्रोतको उपयोगिता सम्बन्धीत जग्गा,भवन, उपकरण, वा संरचना वापत गाउँपालिकाले सम्बन्धित व्यक्तिलाई तोकिए वमोजिम क्षतिपुर्ति दिनेछ ।
- (४) म्यागड गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्र अन्य व्यक्ति ,निकाय वा संगठित संस्थाले उपयोग गरिरहेको जलस्रोतलाई निजहरूसंगको समन्वयमा पर्यटन व्यवसायलाई प्रवर्धन गर्न आवश्यक कार्ययोजना बनाई लागु गर्न सक्नेछ ।
७. **जलस्रोत विकासको परियोजना हस्तान्तरण गर्न सक्ने :** (१) म्यागड गाउँपालिकाले दफा ९ वमोजिम उपदफा (१) र (२) वमोजिम विकास गरेको कुनै जलस्रोत सम्बन्धी परियोजनाको निर्माण समाप्त भैसकेपछि उपभोक्ता संस्थालाई आवश्यक शर्तहरू तोकिए हस्तान्तरण गर्न सक्नेछ ।
- (२) उपदफा (१) वमोजिम हस्तान्तरण गरिएको परियोजना उपरको स्वामित्व सम्बन्धित उपभोक्ता संस्थाको हुनेछ र यस ऐनको अधिनमा रहि आफुले अनुमतिपत्र प्राप्त गरे सरह सो परियोजनाको संचालन सम्बन्धित उपभोक्ता संस्थाले गर्नेछ ।

८. जलस्रोतको उपयोगको लागि करार गर्न सक्ने : यस ऐनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि म्यागड गाउँपालिकाले कुनै संगठित संस्था वा व्यक्ति सित प्रचलित कानूनको अधिनमा रहि करार गरी सोही करारमा उल्लेखित शर्तहरू वमोजिम कुनै जलस्रोतको विकास, उपयोग र सेवा विस्तार गर्न , गराउन सक्नेछ ।

परिच्छेद-३

अनुमतिपत्र सम्बन्धी व्यवस्था

९. अनुमति पत्रको व्यवस्था : (१) जलस्रोतको सर्भेक्षण वा उपयोग गर्न चाहने व्यक्ति वा संगठित संस्थाले सम्बन्धीत विषयको आर्थिक , प्राविधिक , र वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तथा तोकिए वमोजिमका अन्य विवरणहरू खुलाई म्यागड गाउँपालिकाको कार्यालय समक्ष अनुमतिपत्रको लागि दरखास्त दिनु पर्नेछ ।

तर जलस्रोतको सर्भेक्षणको अनुमतिपत्रको लागि दरखास्त दिदा त्यस्तो अध्ययन प्रतिवेदन पेश गर्न आवश्यक पर्ने छैन ।

- (२) उपदफा (१) वमोजिम परेको दरखास्तमा गाउँपालिकाले तोकिए दिएको अधिकारीले आवश्यक जांचवुझ गरी गराई दरखास्त परेको मितिले सामान्यतया जलस्रोत सर्वेक्षणको अनुमतिपत्रको हकमा ३० दिन भित्र र जलस्रोत उपयोगको अनुमति पत्रको हकमा ९० दिनमा आवश्यक शर्तहरू तोकिए दफा ५ को उपदफा १ मा उल्लेखित प्राथमिकताक्रम अनुसार दरखास्तवालालाई अनुमतिपत्र दिनु पर्नेछ ।
- (३) अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्तिले जलस्रोत उपयोग गरे द्रापत म्यागड गाउँपालिकालाई तोकिए वमोजिमको दस्तुर वा वार्षिक शुल्क बुझाउनु पर्नेछ ।
- (४) अनुमति पत्र प्राप्त व्यक्तिले आफ्नो अनुमति पत्र विक्रि गर्न वा अन्य कुनै प्रकारले कसैलाई हस्तान्तरण गर्नु परेमा म्यागड गाउँपालिकाबाट स्वीकृती लिनु पर्नेछ ।

१०. जलविद्युतको लागि जलस्रोतको उपयोग : दफा ६ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि १ मेगावाट (१००० वाट) सम्म क्षमताको जलविद्युत उत्पादनको गर्नको लागि म्यागड गाउँपालिका कार्यालयबाट र सो भन्दा बढी क्षमताको जलविद्युत उत्पादनको गर्नको लागि जलस्रोतको सर्वेक्षण तथा उपयोग गर्ने अनुमतिपत्रको सम्बन्धमा प्रचलित कानून वमोजिम हुनेछ ।

११. अनुमतिपत्र नविकरण गर्ने : (१) यो ऐन वमोजिम जलस्रोतको सर्वेक्षण वा उपयोगको लागि दिइएको अनुमतिपत्रमा उल्लेखित अवधि समाप्त हुनु अगावै अर्को अवधिको लागि अनुमतिको नविकरण गर्नु पर्ने छ ।

(२) जलस्रोतको सर्वेक्षण वा उपयोगको लागि दिइएको अनुमतिपत्रको नविकरण गराउदा तोकिए वमोजिम नविकरण दस्तुर लाग्नेछ ।

१२. अनुमतिपत्र खारेज गर्न सकिने : (१) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले यो ऐन वा यस ऐन अन्तरगत बनेको नियम विपरित कुनै काम गरेमा दफा १३ वमोजिम गठित समितिको सिफारिसमा तोकिएको अधिकारीले अवधि तोकिए त्यस्तो काममा आवश्यक सुधार गर्न आदेश दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) वमोजिम तोकिएको अवधिभित्र अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले आवश्यक सुधार नगरेमा त्यस्तो व्यक्तिले पाएको अनुमति पत्र खारेज गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) वमोजिम अनुमतिपत्र खारेज गर्नु अघि सम्बन्धीत अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिलाई आफ्नो सफाई पेश गर्ने मनासिव मौका दिनु पर्नेछ ।

परिच्छेद-४

स्थानीय जलस्रोत समिति सम्बन्धी व्यवस्था

१३. स्थानीय जलस्रोत समितिको गठन : (१) म्यागड गाउँपालिका भित्र रहेको जलस्रोत उपयोगको

आवश्यक अध्ययन अनुसन्धान एवं जलस्रोत उपयोगको लागि अनुमति प्रदान गर्ने तथा तोकिए वमोजिम नगरेमा अनुमति पत्र खारेज गर्ने प्रयोजनको लागि एक स्थानीय जलस्रोत समिति रहने छ ।

(२) स्थानीय जलस्रोत समितिमा देहायका अध्यक्ष र सदस्यहरू रहने छन ।

(क) गाउँपालिका अध्यक्षअध्यक्ष

(ख) गाउँपालिका उपाध्यक्षसदस्य

(ग) प्रमुख प्रसासकिय अधिकृतसदस्य

(घ) गाउँपालिकाले तोकेको गाउँसभा सदस्यहरू मध्येवाट एकजना ...सदस्य

(ङ) प्रशासन शाखाको प्रमुखसदस्य सचिव

(३) स्थानीय जलस्रोत समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे वमोजिम हुनेछ ।

१४. **स्थानीय जलस्रोत समितिको काम कर्तव्य र अधिकार :** स्थानीय जलस्रोत समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय वमोजिम हुनेछ ।

(क) जलस्रोत उपयोग र सर्वेक्षण सम्बन्धमा इजाजत पत्र प्रदान गर्न सिफारिस गर्ने ,

(ख) जलस्रोत उपयोग सम्बन्धमा समसामयिक अध्ययन, अनुसन्धान तथा आवश्यक सुझाव संकलन गरी म्यागड गाउँपालिका समक्ष पेश गर्ने ।

(ग) जलस्रोत उपयोग सम्बन्धमा कुनै प्रश्न उठेमा वा परम्परा देखि जलस्रोत उपयोग गरेकोमा अन्यथा भएको देखिएमा आवश्यक जाँचबुझ गर्ने गराउने ।

(घ) खण्ड (ग) वमोजिम जाँच गर्दा वा गराउदा तोकिएको तोकिएको शर्त वमोजिम जलस्रोतको उपयोग नभए नगरेको देखिएमा त्यस कार्यमा संलग्न ब्यक्ति उपर प्रचलित कानून वमोजिम कारवाही गर्न सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गर्ने ।

(ङ) तोकिए वमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

परिच्छेद-५

सजाय र पुनरावेदन सम्बन्धी ब्यवस्था

१५. **सजाय सम्बन्धी ब्यवस्था :** (१) कसैले यस ऐन वा यस ऐन अन्तरगत वनेको नियम उलंघन गरेमा निजलाई स्थानीय जलस्रोत समितिको सिफारिसमा म्यागड गाउँकार्यपालिकाले पाँच हजार रुपैया सम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ र त्यस्तो कसुरवाट कसैको हानी नोक्सानी भएको रहेछ भने निजवाट त्यस्तो हानी नोक्सानी वापतको क्षेतिपुर्ति भराई दिन सक्नेछ ।

(२) कसैले यस ऐन वमोजिम अनुमतिपत्र लिनु पर्नेमा सो नलिई वा अनुमतिपत्रमा उल्लेख भएका शर्तहरू पालना नगरी जलस्रोतको उपयोग गरेमा निजलाई गाउँ कार्यपालिकाले पाँच हजार रुपैया सम्म जरिवाना गर्न र त्यस्तो काम बन्द गराउन सक्नेछ ।

(३) यस ऐन वमोजिम विकास गरिएको जलस्रोत वा त्यस्तो जलस्रोतवाट उत्पन्न सेवा कसैले चोरी गरेमा वा दुरुपयोग गरेमा वा अनाधिकार प्रयोग गरेमा गाउँ कार्यपालिकाले निजवाट विगो असुल गरी निजलाई विगो वमोजिम जरिवाना समेत गर्न वा अपराध अनुसन्धानको लागि लेखि पठाउन सक्नेछ ।

(४) कसैले वदनियतसाथ कुनै खानेपानिको मुहान, वाध , नहर, वा जलस्रोतको उपयोग सित सम्बन्धीत कुनै संरचना वा त्यस्तो संरचनामा असर पार्ने अन्य कुनै संरचना भत्काएमा , विगारेमा , वा कुनै किसिमले हानी नोक्सानी पुर्याएमा वा त्यस्तो कुनै काम कुराको लागि दुरुत्साहन दिएमा वा त्यस्तो काम गर्ने उद्योग गरेमा निजवाट हानी नोक्सानीको विगो असुल गरी निजलाई विगो वमोजिम जरिवाना वा दश वर्ष सम्म कैद वा दुवै सजाय हुन सक्नेछ ।

१६. **अनुसन्धानको लागि लेखि पठाउन सक्ने :** जलस्रोत उपयोगको अनुमति प्रदान गर्ने निकायले यस ऐन

वमोजिम आफ्नो काम, कर्तव्य र अधिकारको पालना गर्दा कसैले दफा १५(४) वमोजिमको कसुर गरेको थाहा पाएमा त्यस्तो कसुरका सम्बन्धमा अनुसन्धान गर्नको लागि सम्बन्धीत निकायमा लेखि पठाउन सक्नेछ ।

१७. मुद्धा सम्बन्धी व्यवस्था : दफा १५ को उपदफा (४) वमोजिमको सजाय हुने कसुर सम्बन्धी व्यवस्था संधिय कानून वमोजिम हुनेछ ।
१८. पुनरावेदन सम्बन्धी व्यवस्था : यस ऐन वमोजिम जलस्रोत उपयोगको अनुमति प्रदान गर्ने अधिकारी वा गाउँ कार्यपालिकाबाट कारवाही भएकोमा चित्त नवुभ्ने व्यक्तिले त्यस्तो कारवाहीको निर्णयको जानकारी पाएको मितिले पैतिस दिन भित्र सम्बन्धीत जिल्ला अदालतमा पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद-४

विविध

१९. सेवा उपभोगका शर्तहरू तोक्न र सेवा शुल्क असुल उपर गर्न पाउने : (१) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले आफुले विकास गरेको जलस्रोतको उपयोगको सेवा अन्य कसैलाई आपसी शर्तको आधारमा उपलब्ध गराउन वा त्यस्तो सेवा वापत शुल्क असुल उपर गर्न सक्नेछ ।
(२) म्यागड गाउँपालिकाले विकास गरेको जलस्रोतको उपयोगको सेवा अन्य कसैलाई उपलब्ध गराए वापतको सेवा शुल्क र अनुमति प्राप्त व्यक्तिले जलस्रोतको उपयोग गरी अन्य व्यक्तिहरूलाई व्यापारिक प्रयोजनको लागि सेवा उपलब्ध गराए वापत वार्षिक शुल्क तोकिए वमोजिम निर्धारण गरी असुल उपर गर्न सक्नेछ ।
२०. सेवा रोक्न सक्ने : सेवा उपभोग गरे वापत वुभ्नाउनु पर्ने शुल्क नवुभ्नाउने वा त्यस्तो सेवा अनाधिकार रूपले उपयोग गर्ने वा सेवा दुरुपयोग गर्ने वा शर्त विपरित सेवा उपभोग गर्नेको हकमा त्यस्तो सेवा बन्द गर्न सकिनेछ ।
२१. अरुको घर जग्गामा प्रवेश गर्न सक्ने : म्यागड गाउँपालिका वा अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले जलस्रोतको सर्वेक्षण वा उपयोगको सिलसिलामा कसैको घर जग्गामा प्रवेश गर्नु परेमा म्यागड गाउँपालिका वा अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले खटाएको कर्मचारीले सम्बन्धित व्यक्तिलाई पुर्व सुचना दिएर त्यस्तो घर जग्गामा प्रवेश गर्न सकिने छ । त्यसरी प्रवेश गर्दा कुनै हानी नोक्सानी हुन गएमा म्यागड गाउँपालिका वा अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले तोकिए वमोजिम क्षतिपुर्ति दिनेछ ।
२२. जलस्रोत संरचनाको सुरक्षा : (१) जलस्रोतको उपयोग सित सम्बन्धित कुनै संरचनाको सुरक्षाको लागि अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिको अनुरोधमा वा स्वयं आफ्नो विचारमा त्यस्तो सुरक्षा गर्न आवश्यक ठानेमा म्यागड गाउँपालिकाले आवश्यक प्रबन्ध गर्न स्थानीय प्रसासनलाई लेखि पठाउन सक्नेछ ।
२३. जलस्रोतलाई प्रदुषित गर्न नहुने : म्यागड गाउँपालिका भित्रको जलस्रोतको प्रदुषण हुने गरी कसैले पनि कुनै किसिमको फोहरमैला, औद्योगिक निकास, विष, रसायनिक वा विषालु पदार्थ हाली वा प्रयोग गरी जलस्रोतलाई प्रदुषित गर्न हुदैन ।
२४. वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकुल असर पार्न नहुने : म्यागड गाउँपालिका भित्रको जलस्रोतको उपयोग गर्दा भु-क्षय, वाढी, पहिरो, वा यस्तै अरु कारणद्वारा वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकुल असर नपर्ने गरी गर्नु पर्नेछ ।
२५. इजाजतपत्रको प्रतिलिपि दिने : कसैले इजाजतपत्र हराए वा नासिएको कारणबाट इजाजतपत्रको प्रतिलिपि पाउन निवेदन गरेमा समितिले तोकिए वमोजिमको दस्तुर लिई इजाजतपत्रको प्रतिलिपि दिनुपर्नेछ ।
२६. अधिकार प्रत्यायोजन : यस ऐन वमोजिम म्यागड गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयलाई प्राप्त अधिकार मध्ये केही अधिकार म्यागड गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयले

तोकिएको अधिकारीलाई तोकिएको अवधिसम्मको लागि प्रत्यायेजन गर्न सक्नेछ ।

२७. प्रचलित कानून बमोजिम हुने: यस ऐनमा लेखिए जति यसै ऐन बमोजिम र अरुमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

२८. नियम बनाउने अधिकार: यस ऐनको उद्देश्य पूर्तिको लागि म्यागाड गाउँ कार्यपालिकाले आवश्यक नियमहरू बनाउन सक्नेछ ।

आज्ञाले,

प्रमोद तिमल्सिना

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

म्यागाड गाउँपालिका

म्यानाडु नाउपासिका